

הדף שלי לליל הסדר

הדף היומי לפסח

(מסכת פסח - דף ס"א)

מסכת פסחים, דף ק"כ מצוות מצה ומרור

מצות מרור: בליל הסדר אוכלים מצה ומרור. איננו אוכלים קורבן פסח, כי בית המקדש אינו קיים, ואי אפשר להקריב קורבנות.

רבא אומר, שמן התורה חייבים היום לאכול רק מצה. מרור אין חייבים לאכול מן התורה, אם אין קורבן פסח, מפני שמצות מרור קיימת רק בזמן שיש קורבן פסח, ובכל זאת אנו אוכלים מרור, מפני שחכמים תיקנו מצות אכילת מרור, גם כשאין קורבן פסח.

מצות אכילת מצה - האם קיימת מצוה לאכול מצה, כל יום משבעת ימי הפסח?

התשובה היא שלא. רק בלילה הראשון, בליל הסדר, יש מצוה לאכול מצה, אחר כך, מי שרוצה, יכול לא לאכול מצות כל חג הפסח.

למה שותים

בליל הסדר דווקא
ארבע כוסות?

חכמים נתנו לכך כמה הסברים יפים:

רבי יוחנן בשם רבי בניה אמר שהן **כנגד ארבע לשונות גאולה** שהזכיר ה' כשדיבר אל משה: "והוצאתי", "והצלתי", "וגאלתי", "ולקחתני".
רבי יהושע בן לוי אמר שהן כנגד **ארבע פעמים שנזכרה המילה "כוס" בחלומנו של שר המשקים** שפתר יוסף, אשר בעקבותיו נגאל ויצא מהבור.
רבי לוי אמר שהן כנגד **ארבע מלכויות ששעבדו את ישראל** לאורך הדורות: בבל, פרס, יוון ורומא, וכמו שנגאלנו ממצרים כך ניגאל מהם.
וחכמים אמרו שהן כנגד **ארבע כוסות של פורענות** שה' ישקה את שונאי ישראל לעתיד לבוא ויעניש אותם.

"מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע

ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסובין בבני ברק."

יש המפרשים שאותו כינוס של חכמי ישראל לא היה רק לעשיית ליל סדר משותף, אלא כדי **לדון כיצד צריך להילחם נגד הרומאים** ובמרד בר כוכבא שהתרחש באותה תקופה. לכן, התאספו כולם אצל רבי עקיבא שתמך בבר כוכבא והיה מראשי המרד. החכמים עסקו ביציאת מצרים בכל אותו הלילה וחשבו כיצד עליהם להילחם. ואז באו תלמידיהם ואמרו להם "הגיע זמן קריאת שמע של שחרית", כלומר, הגיע הזמן למסירות נפש על קידוש השם (כפי שאכן יעשה רבי עקיבא, אחד מעשרת הרוגי מלכות, שיקרא קריאת שמע כאשר יציאו אותו להורג). לכן, אמרו התלמידים, בזכות אותה מסירות נפש של כולנו, נצליח לנצח את הרומאים.

חא כשר וסאה!

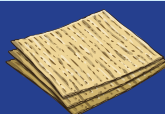

התבוננו היטב בציור וענו על השאלות הבאות:

- מהו האירוע המצויר כאן?
- מי האיש ששוכב על הגג תחת השלג?
- בתקופת איזה בית מקדש מצויר הציור?
- מי היו מגידי השיעורים בבית המדרש באותו זמן?
- כמה עולה הכניסה לבית המדרש?
- מי מהמצוירים בציור שייך בכלל לסיפור אחר על אותה אישיות?
- מה לא הגיוני בציור?

יִצְחָק בֶּרֶכְשֵׁי גָדוֹל
יִצְחָק בֶּרֶכְשֵׁי גָדוֹל
יִצְחָק בֶּרֶכְשֵׁי גָדוֹל
יִצְחָק בֶּרֶכְשֵׁי גָדוֹל
יִצְחָק בֶּרֶכְשֵׁי גָדוֹל
יִצְחָק בֶּרֶכְשֵׁי גָדוֹל
יִצְחָק בֶּרֶכְשֵׁי גָדוֹל
יִצְחָק בֶּרֶכְשֵׁי גָדוֹל
יִצְחָק בֶּרֶכְשֵׁי גָדוֹל
יִצְחָק בֶּרֶכְשֵׁי גָדוֹל

הקב"ה מבטיח לאברהם אבינו בברית בין הבתרים שכן יהיה בעתיד:

"וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֹנִי וְאַחֲרָיִךְ יֵצְאוּ בְרֶכֶשׁ גָּדוֹל" (בראשית ט"ו). על כך נשאלת השאלה הפשוטה: **אם כך כבר נאמר לאברהם, דהיינו, אם ה' גזר על המצרים שישעבדו את ישראל, מדוע הוא מעניש אותם אחר כך?** הרי הם בסך הכול מילאו את רצונו של הקב"ה, אז למה מגיע להם עונש? הרמב"ן עונה על כך ואומר שעונשם של המצרים בא עליהם משום שהמצרים לא הסתפקו רק בלשעבד את ישראל, אלא **הוסיפו על כך עוד דברים: עינו אותם באכזריות, התעללו בהם והשליכו את תינוקותיהם לים**. זה כבר היה הרבה מעבר למה שגזר ה', ולכן נענשו על כך.

הכוס החמישית - הכוס של אליהו

חכמי התלמוד נחלקו האם **לשתות כוס חמישית בליל הסדר או לא?** בסופו של דבר נפסק להלכה ששותים רק ארבע כוסות, אך בכל זאת נהגו למלא כוס חמישית ולא לשתות אותה. הכוס החמישית הזו נקראת **כוסו של אליהו הנביא**, משום שכשיבוא אליהו הנביא, רק אז הוא יכריע במחלוקת לגבי כמה כוסות צריך לשתות בליל הסדר.

הידעת??

נהר הנילוס, היאור של מצרים, הוא אחד משני הנהרות הארוכים ביותר בעולם. אורכו 6,655 קילומטרים. מקורותיו של הנילוס הם "הנילוס הכחול" ו"הנילוס הלבן".

עלילות דם: לאורך שנות הגלות, נהגו הגויים להעליל על היהודים "**עלילות דם**", זאת אומרת שקרים והאשמות שלא היו ולא נבראו, אלא באו מתוך קנאה ושנאה בלבד. הגויים האשימו את היהודים שהם הורגים ילדים נוצרים ומשתמשים בדמם לאפיית מצות. בעקבות העלילות היו הגויים עורכים פרעות ביהודים והורגים בהם. עלילת הדם האחרונה היתה באירופה בשנת תש"ו (1946).

סיפורים מעבודות לחירות

חג הפסח הוא סיפור היציאה מעבודות לחרות של עם ישראל. לפניכם לקט סיפורים קצר על אירועים ודמויות ששאפו לחרות:

מבצע שלמה

מבצע שלמה (שהתקיים ב"א-י"ב סיון תשנ"א, 24-25 במאי 1991) היה מבצע להעלאתם לארץ של יהודי ביתא ישראל מאתיופיה. המסע הנועז התבצע באמצעות רכבת אווירית שכללה 30 מטוסים, שפינו 14,310 יהודים בתוך כ-36 שעות. **המבצע נקרא על שם שלמה המלך** שפגש את מלכת שבא, שלפי המסורת האתיופית היא בת ארצם. האירוע שדרבן את הוצאת המבצע אל הפועל הוא נפילת השלטון באתיופיה בידי מורדים, אירוע שעורר חשש לגורלם של היהודים שם. על המבצע פיקד אמנון ליפקין-שחק והשתתפו בו גם הג'וינט, "המוסד", השב"כ וכ-70 לוחמים מיחידת שלדג, שאבטחו את אזור נמל התעופה. **במבצע נקבע שיא עולמי לאחר ש-1,087 איש הוטסו במטוס בואינג 747 של חברת אל על.**

בתוככי אחד המטוסים במבצע שלמה (נתן אלפרט, Wikipedia)

מבצע עזרא ונחמיה

ערב הקמת המדינה בתש"ח (1948) חיו בעיראק כ-135,000 יהודים. עם הקמת המדינה והשתתפותה של עיראק במלחמה נגד ישראל, נגזרו הגבלות והחלו רדיפות נגד היהודים בעיראק, ונאסרה יציאתם מתחומה. ממשלת ישראל בשיתוף הסוכנות והג'וינט חיפשה דרכים להציל את יהודי עיראק ויצאה **למבצע חשאי בשנים (תש"י-תשי"א 1950-1951)** להעלאת יהודי עיראק לארץ ישראל. בארגון של מרדכי בן פורת ושלמה הלל, ובאמצעות מטוסים חכורים של חברת תעופה אמריקאית "ניר איסט" שהטיסה בחשאי את היהודים לקפריסין וממנה ארצה, ובהמשך המבצע - ישירות ארצה, **הועלו ארצה כ-125,000 יהודים במבצע שנקרא "מבצע עזרא ונחמיה"**, על שמם של שני מנהיגי יהדות בבל הקדומה: **עזרא ונחמיה**, שהעלו את היהודים ארצה לאחר חורבן הבית הראשון, ולקראת בניין בית המקדש השני.

"רבי יהודה היה נותן בהן סימנים: דצ"ך, עד"ש, באח"ב".

על הסימנים הללו נשאלת השאלה הפשוטה: מדוע היה צריך רבי יהודה לתת סימנים במכות? האם קשה לזכור אותן בלי זה?

אחת התשובות היא שרבי יהודה בא להראות שהמכות התחלקו לשלוש קבוצות, וכל אחת משלוש הקבוצות האלה פעלה באופן אחר.

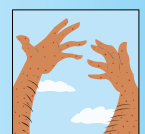
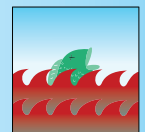
שלוש המכות הראשונות, דם צפרדע וכינים, מתרחשות למטה, עולות מתחת לאדמה ומכות במים ועל העפר.

שלוש המכות השניות, ערוב דבר ושחין, מתרחשות על פני האדמה, באדם ובבהמה שמתהלכים עליה.

ארבע המכות האחרונות יורדות מהשמים. כך הראה ה' למצרים שהוא שולט בכל העולם, גם באדמה ובמים, גם בבהמה ובבעלי החיים, וגם בדברים היורדים מהשמים.

יש בהגדה של פסח מעין "תחרות" בין החכמים, כאשר כל אחד מהחכמים מנסה להרבות את מספר המכות שהביא ה' על המצרים. **מדוע בעצם מנסים החכמים להוכיח שהיו יותר מכות במצרים?**

אחת התשובות לשאלה זו היא של הגר"א, הגאון מווילנא, שאומר כך: בספר שמות ה' מבטיח לעם ישראל: **"כָּל הַמַּחֲלָה אֲשֶׁר שְׁמַתִּי בְּמִצְרַיִם לֹא אֶשִׂים עֲלֶיךָ כִּי אֲנִי ה' רַבָּאִי"**. מפסוק זה עולה שה' מבטיח שהמחלות שהיו במצרים לא יהיו לעם ישראל. **לכן מנסים חכמים להרבות בכמה שיותר מכות ומחלות במצרים, כי כך מובטח שכל המחלות הללו לא יחולו על עם ישראל.**

"אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה, דיינו".

אנכי ה' לא ידעתי לא תנאף לא תשא זכור את לא תחמד לא תרצח לא תנבא לא תענה לא תחמד

שואלים על כך חז"ל: איך אפשר לומר על כך "דיינו"? וכי איזו תועלת יש בהתקרבות להר סיני אם לא מקבלים עליו את התורה?

תשובתם של חז"ל יפה מאוד: כשחנו בני ישראל מול הר סיני נאמר בתורה **"ויחן שם ישראל נגד ההר"**, ועל כך כתב רש"י שבאותה שעה שעמדו ישראל תחת הר סיני וחיכו לקבל את התורה הם היו באחדות גדולה: **"כאיש אחד, בלב אחד"**.

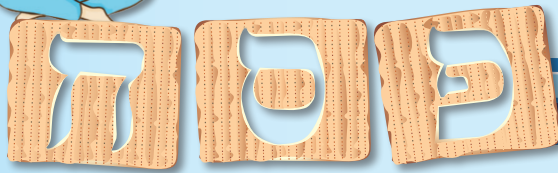
על כך אומרת ההגדה: דיינו. **גם אם נגיע לאחדות שכזו בעם ישראל, אפילו אם לא נקבל את התורה - דיינו.** רק בשביל האחדות הזו היה כדאי לצאת ממצרים ולעמוד תחת הר סיני.

קושיות לפסח

לפי
האלף-
בית

1. הוא ההפך מהתחלה, וגם שם של ים
בו עברו בני ישראל בדרך סלולה

2. היא סוג של מחלה, ובלייל הסדר
שמים אותה בקערה

3. אבא קנה אותו בשני זוזים, ולקרנן
הפסח אותו מקריבים

4. הרגשה לא נעימה עושים לפני פסח
לכלי האכילה

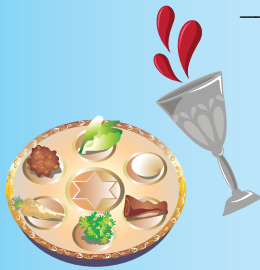
5. אותו אכלו בני ישראל במדבר, והוא
גם שמו של איש אויב וצר

6. הוא אחד מארבעת הכיוונים,
ובו את האפיקומן אוכלים

7. בערב פסח הם מתענים, ועל שמם
למכה העשירית קוראים

א. אותו אוכלים בסוף הסדר

ב. יראה ו ימצא

ג. על ארבע הכוסות בליל הסדר

מברכים "בורא פרי ה "

ד. המכה הראשונה

ה. אותה קוראים בליל הסדר

ו. לבנך ביום ההוא לאמור "

ז. כשאוכלים את ה"כורך" אומרים

ח. השעה שבה מתו בכורי מצרים

ט. חומר שבו עבדו בני ישראל ולזכרו אוכלים חרוסת

י. בו עברו בני ישראל בחרבה

כ. לא חרצו לשונם לבני ישראל כשיצאו ממצרים

ל. מה נשתנה ה הזה?

מ. וכל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה

נ. החודש בו חל פסח

ס. שישה מי יודע? שישה אני יודע! שישה

ע. החלק בו אוכלים בליל הסדר נקרא - שולחן

פ. אחת המיילדות העבריות

צ. יצורים שקרקרו והרעישו במצרים

ק. בליל הסדר שואלים הילדים ארבע כאלה

ר. אחד מארבעת הבנים, שאינו רוצה

לקחת חלק בחג הפסח

ש. שמה הארמי של החיה שאכלה את הגדי

ת. עוד אחד מארבעת הבנים, שאינו חכם במיוחד

נ' א' נ'

1. הייתי נשיא הסנהדרין האחרון בתקופת
הזוגות.

2. אב בית הדין במקביל אליי היה שמאי.

3. רבותי היו שמעיה ואבטליון ובין תלמידי
היו רבן יוחנן בן זכאי, רבן גמליאל ויונתן
בן עוזיאל.

4. הייתי סובלן ונוח לבריות. אמרתי שצריך
להיות מתלמידיו של אהרן - להיות אוהב
שלום ורודף שלום, אוהב את הבריות
ומקרנן לתורה.

לשון קטן: יעצומה

תלמוד ישראלי

בחסות חברת MEDISON
Talmudisraeli@Medison.co.il
טל: 03-9250225 פקס: 03-9265608

מייסד ועורך: מאיר יעקבסון
מנהל חינוכי ועורך: אבי רט
יו"ר חבר הנאמנים: ר"ח חיים פריילימן

